

ВИМУШЕНІ ПЕРЕСЕЛЕНЦІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: СОЦІОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ В СУСПІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА ТА ЛИТВИ

Гусак Д. Г.

24 лютого 2022 року Російська Федерація (далі РФ) здійснила військовий повномасштабний напад на територію України. Напередодні війни були ознаки вторгнення та в засобах масової інформації називались різні дати початку агресії. Попри усі загрози влада України не поінформувала населення про можливе вторгнення РФ. Президент України Володимир Зеленський в інтерв'ю The Washington Post зазначив, що країна б втратила податкові надходження та не змогла б протистояти агресії армії РФ.

24 лютого 2022 року російський президент о 5-ій ранку оголосив про початок військових дій на території України. В перші години війни ракетних ударів зазнали військова та цивільна інфраструктура в різних регіонах України. По містах України було випущено більше 64 крилатих та балістичних ракет, внаслідок чого загинули щонайменше 38 осіб. Одночасно РФ розпочала сухопутні атаки з території РФ, Білорусі й Криму в напрямку Харкова, Чернігова, Сум, Херсона. З території Білорусі завдавались ракетні удари та здійснювались вильоти бойової авіації.

Початок військових дій спричинив масові міграційні процеси як в Україні, так і за її межами. Понад 7,9 мільйона людей покинули Україну з початку війни, ще 5,9 мільйона українців стали внутрішньо переміщеними особами. За заявою представниці УВКБ ООН (Управління Верховного комісара ООН) в Німеччині Катаріни Лумп, кількість людей, яким довелося покинути Україну, робить її найбільшою кризою біженців у Європі з часів Другої світової війни. За словами Лумп, США та Німеччина були головними гуманітарними донорами для вирішення кризи в Україні, при цьому Німеччина надала понад 1 мільярд євро гуманітарної допомоги Україні.¹

У зв'язку з великим потоком машин на кордонах утворились багатокілометрові корки, люди діставались до місця призначення протягом кількох діб. Кордон перетинали як автівками, так і пішки.

---

¹ Кількість біженців з України стала найбільшою з часів Другої світової війни, – ООН. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/kilkist-bizhentsiv-ukrayini-stala-naybilshoyu-1673190306.html> (дата зверення: 10.01. 2023).

Зокрема лише 27 лютого через пункти пропуски на території Львівської області пройшли понад 54 тисячі людей. Загалом за чотири дні війни через переходи у регіоні перейшли понад 150 тисяч біженців.² За перші 10 днів Україну покинуло понад 1,5 мільйона біженців. Значна частина людей залишилась в Польщі. За інформацією польських прикордонників станом на 5 березня, з початку війни до Польщі прибули 922 400 людей. Перетин кордону відбувався максимально спрощено. За заявою польської речниці прикордонної служби під час перевірки документів підтверджувалась особа, щоб переконатись, що ці люди не перебувають у розшуку. Ця процедура займала кілька хвилин. Біженці, які не мали закордонного паспорта могли перетнути кордон за наявним паспортом України, діти ж за свідоцтвом про народження.³ Затори утворювались не лише на кордонах, а і на виїздах із міст. В містах, які перебували під постійними обстрілами російських військ виїзд цивільного населення міг коштувати життя, оскільки російська сторона не дотримувалась гуманітарних коридорів.

Країни Європейського Союзу готувалися до прийому біженців з України. Так, 2 березня 2022 року було запропоновано активувати Директиву про тимчасовий захист задля швидшої та ефективнішої допомоги людям, які втікають від війни. Згідно з Директивою, особи, які рятуються від війни, отримують тимчасовий захист від ЄС, що дозволить біженцям проживати, навчатись та працювати на території ЄС. Президент Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн сказала: «Європа підтримує всіх тих, хто потребує. Усіх тих, хто рятуються від путінських бомб, з радістю зустрінуть у Європі, звідки б вони не прийшли. Ми забезпечимо захист тих, хто шукає притулок і допомогу тим, хто шукає безпечну дорогу додому».⁴ «Сьогодні вперше ми досягли солідарності між усіма державами Європейського Союзу, щоб прийняти біженців війни разом, швидко та без бюрократичних засобів», – заявила міністр внутрішніх справ Німеччини Ненсі Фезер після зустрічі з колегами з ЄС. З огляду на російську загрозу Європа зблизилася.⁵

---

² На кордоні з Польщею у Львівській області черги: всі піші пункти відкриті. URL: <https://suspijne.media/211867-na-kordoni-z-polseu-u-lvivskij-oblasti-cergi-vsi-pisi-punkti-vidkriti/> (дата звернення: 10.01. 2023).

³ ООН: 1,5 мільйона людей втекли від війни в Україні. URL: <https://www.dw.com/uk/oon-killist-bizhentsiv-z-ukrainy-zroslo-do-15-miliona-liudei/a-61032570> (дата звернення: 10.01. 2023).

⁴ <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/> (дата звернення: 10.01. 2023).

⁵ МВС: Німеччина прийме всіх біженців з України. URL: <https://www.dw.com/uk/mvc-nimеччина-прийме-vsiх-biженцив-z-ukraini-nezalezno-vid-nacіonalности/a-61031277> (дата звернення: 12.01. 2023).

3 перших днів війни саме Польща прийняла велику кількість біженців та на державному рівні надала право легально перебувати в країні впродовж 18 місяців. Це стосувалось осіб, які прибули в Польщу після 24 лютого 2022 р. На пунктах пропуску зі сторони Польщі була організована зустріч українців, яким допомогли скоординувати подальші дії пов'язані з першими потребами біженців, а саме розселення, транспортування та харчування. Згідно з інформацією Польської прикордонної служби, статистика в'їзду українських біженців до Польщі від 24 лютого виглядає таким чином: з 24 до 28 лютого до Польщі в'їхало 355 тисяч українців; у березні – 2 мільйони осіб; у квітні – 661 тисяча; у травні – 669 тисяч; у червні – 707 тисяч; у липні – 722 тисячі; у серпні – 781 тисяча; у вересні – 737 тисяч; у жовтні – 732 тисячі; у листопаді – 692 тисячі; у грудні – 720 тисяч. Статистика перетину кордону з Польщі до України свідчить про повернення значної кількості громадян до України. Загальна кількість громадян України, яка з 24 лютого 2022 року до 22 січня 2023 року повернулася з Польщі, становить 7,511 мільйонів осіб. У період з 24 лютого до 18 березня із Польщі до України виїхало 227 тисяч осіб; з 18 до 31 березня – 164 тисячі; за квітень – 557 тисяч; за травень – 796 тисяч; за червень – 761 тисяча; за липень – 774 тисячі; за серпень – 878 тисячі; за вересень – 746 тисяч; за жовтень – 714 тисяч; за листопад – 670 тисяч; за грудень – 750 тисяч.⁶

Потрапивши в Польщу українець повинен звернутись впродовж 60 днів від дати в'їзду до країни у муніципалітет міста або ж в управління гміни та подати клопотання про надання персонального номера PESEL. PESEL – це 11-цифровий ідентифікаційний номер, унікальний для кожної особи. Отримавши номер PESEL біженець міг скористатись одноразовою матеріальною допомогою у розмірі 300 злотих на особу. Також українці, які втікали від війни і опинились на території Польщі після 24 лютого 2022 року можуть скористатись соціальною допомогою на виховання дітей 500+ і сімейний капітал опіки. Отримати щомісячну допомогу у розмірі 500 злотих на дитину може один з батьків дитини, яка не досягла 18 років. Сімейний капітал надається на другу і кожную наступну дитину в сім'ї у віці від 12-го до 35-го місяця життя. Загальна сума капіталу становить до 12 тисяч злотих на дитину.

Українці, які прибули до Польщі після 24 лютого 2022 року безкоштовно отримали можливість користуватись медичною допомогою, спеціалізованою амбулаторною допомогою,

---

⁶ Актуальна ситуація на кордоні з Польщею. URL: <https://www.ukrainianinpoland.pl/uk/how-many-ukrainians-have-crossed-the-ukrainian-polish-border-since-the-beginning-of-the-war-current-data-uk/> (дата звернення: 12.01. 2023).

діагностичними дослідженнями, призначеними лікарем, лікуванням в стаціонарі, психіатричним лікуванням, реабілітацією, стоматологічними послугами. Окрім медичної допомоги українець отримав можливість працевлаштуватись без додаткового дозволу для іноземців. Усі формальності, які пов'язані з легальним працевлаштуванням, покладені на роботодавця.

Серед біженців значну частку складають жінки з дітьми, тому гостро постало освітнє питання для дітей. Діти у віці від 7-18 років змогли піти до місцевих шкіл. У державних школах навчання дітей та підлітків є безкоштовним. Для українських учнів при школах організували безкоштовні уроки польської мови. Діти дошкільного віку отримали можливість відвідувати дошкільні навчальні заклади. Згідно інформації Міністерства освіти та науки (МОН) Польщі станом на серпень 2022 рік польські освітні заклади прийняли приблизно 200 тисяч українських учнів. Зокрема 40 тисяч дітей зареєстровано в дошкільних навчальних закладах (ДНЗ), а 160 тисяч учнів навчаються в школах.⁷ Через рік статистика дещо змінилась, а саме за даними МОН Польщі в школах налічувалось 180 тисяч українських дітей, а в ДНЗ – 43 тисячі вихованців. Цікавим є той факт, що дана цифра становить лише частку дітей зі статусом вимушених мігрантів (майже 500 тисяч дітей) у Польщі. Дана статистика може вказувати на те, що частина дітей мешкають у Польщі, а навчаються дистанційно в українських школах. В Польщі також функціонують чотири українські школи, навчання в яких відбувається за навчальним планом МОН України. Дві українські школи працюють в Варшаві, 1 в Кракові, 1 в Вроцлаві. З 2023-2024 навчального року в польських містах Гданськ, Познань, Катовіце, Лодзь, Люблін запрацювали підготовчі українські школи від проекту «Незламна Україна» для дітей віком від п'яти до семи років.⁸

Українцям надали можливість до червня 2022 року безкоштовно користуватись проїздом у потягах. З червня 2022 року відбулись зміни, тому українські громадяни змогли безоплатно користуватись потягом лише у прикордонних містах Хелм, Дорогуськ, Люблін, Грубешов, Перемишль-Загужа, Ярослав, Жешов.⁹

Для швидкого вирішення питання пов'язаного з житлом для українців, польський уряд запропонував програму 40+. Згідно з цією програмою особа, яка розмістила у себе українців отримує впродовж

---

⁷ Кількість українців, які виїхали до Польщі перевищила 5 мільйонів осіб. URL: <https://www.visitukraine.today> (дата зверення: 19.11. 2023).

⁸ Українська школа в Польщі. Які навчальні заклади працюють за програмою Міносвіти України? URL: <https://uapl.info> (дата зверення: 19.11. 2023).

⁹ Працевлаштування в Польщі. URL: <https://www.gov.pl/web/ua/pratsevlashtuvannya-v-polskchi> (дата зверення: 12.01. 2023).

120 днів по 40 злотих в день за одну особу. Ці кошти мали б компенсувати витрати на проживання та харчування.¹⁰

За даними Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Польщі, станом на 4 вересня PESEL отримали понад 1,3 мільйон громадян України. З них 670 тисяч – особи працездатного віку. Більшість новоприбулих – жінки (близько 95%), переважно з дітьми (майже дві третини). Найбільш мобільною групою залишаються люди віком від 26 до 45 років. У кожній із трьох країн лише по кілька відсотків біженців – пенсійного віку, середній вік прибулих: у Польщі – 38 років.¹¹

Окрім соціальної фінансової допомоги від Польщі, біженець з України мав змогу отримати допомогу від УВКБ ООН у справах біженців в Україні. Так, до вересня 2022 року близько 300 000 біженців отримали виплати. Сім'я мала змогу отримати протягом трьох місяців кошти у розмірі 600-700 злотих на особу. Також в середині червня 2022 року завершилась роздача подарункових карток у розмірі 2000 злотих від тайванського буддійського благодійного фонду. Скористатись картками можна було у мережі польських магазинів. Таким чином фонд підтримав 46 789 біженців з України.¹² Реалізована була спеціальна програма однієї з найбільших американських гуманітарних організацій, яка виділила 10 мільйонів доларів на роздачу кодів на суму 500 злотих кожен на купівлю ліків. Фінансування охопило значний перелік ліків. Цією допомогою скористалось 100 тисяч людей. У грудні 2022 року ця програма була знову відкрита для реєстрації.¹³

Німецький фонд Diakonie Katastrophenhilfe запропонував програму для українських біженців у Польщі на виплату фінансової допомоги у розмірі 600-700 злотих на кожного члена сім'ї протягом трьох місяців. Подати заявку могли ті особи, які не отримували іншої допомоги від будь-яких організацій. Крім того, українець, який подає заявку, не повинен працювати в Польщі та отримувати інші доходи. Виплаті підлягали особи, які б відповідали іншим критеріям, а саме: багатодітний батько чи матір, мати-одиначка або ж батько-одинак, вік від 65 років,

---

¹⁰ Зміни у програмі 40+ на біженця з України із листопада: виплати будуть у 2023 році. URL: <https://uapl.info/zminy-u-prohrami-40-na-bizhentsia-z-ukrainy-iz-lystopada-vyplaty-budut-u-2023-rotsi/> (дата зверення: 12.01. 2023).

¹¹ Українські біженці в Польщі, Чехії й Румунії: хто вони, чого чекають і чи повернуться додому. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/project/2021/workineu/article6.html> (дата зверення: 14.01. 2023).

¹² Як знайти допомогу. URL: <https://help.unhcr.org/poland/uk/як-знайти-допомогу/> (дата зверення: 14.01. 2023).

¹³ Нові «500+» для біженців з України в Польщі: це – гроші на ліки. Як їх отримати. URL: <https://www.yavp.pl/uk/novini/novi-500-dlia-bizhentsiv-z-ukrainy-v-polshchi-tse-hroshi-na-lyky-yak-ikh-otrymaty-19947.html> (дата зверення: 14.01. 2023).

вагітність, особа з хронічними чи іншими серйозними захворюваннями, особа з особливими потребами.¹⁴

14 грудня 2022 року Сейм Республіки Польща проголосував за введення змін до Закону «Про надання допомоги громадянам України у зв'язку із збройним конфліктом на території України». Згідно зі змінами передбачалось введення особистої участі в оплаті за проживання. Тепер українці зможуть безкоштовно проживати у місцях тимчасового розміщення лише упродовж перших 120 днів від моменту першого приїзду до Польщі. Після цього українці платитимуть за проживання у таких місцях. Громадяни України, які проживають у таких місцях в Польщі понад 120 днів, з березня 2023 року змушені будуть платити 50% коштів власного утримання, але не більш як 40 злотих на добу. А з травня 2023 року потрібно буде покривати 75% коштів. Ці зміни не торкнуться вразливих категорій, а саме: інвалідів, вагітних, жінок з дітьми до року, осіб пенсійного віку, жінок із трьома дітьми та більше, осіб у складній ситуації. Станом на грудень 2022 рік у місцях тимчасового розміщення в Польщі проживають близько 80 тисяч громадян України. Внесені зміни стосувались виділення у 2023 році з Фонду допомоги 2 млрд. злотих на освіту для українців у Польщі.¹⁵

В перші дні війни в Польщі розгорнули спеціальні пункти, де українці могли безкоштовно одержати продукти харчування, одяг та речі першої необхідності. Важливою стала робота волонтерів, які активно допомагали в організації функціонування пунктів допомоги. Систематично в пункти привозили гуманітарні вантажі від різних організацій, а також громадяни Польщі особисто несли продукти та речі першої необхідності.

Прийнявши першу хвилю біженців, Польща активно почала готуватись до наступної хвилі пов'язаної з руйнуванням агресором об'єктів критичної інфраструктури України. Так, 11 вересня 2022 року відбувся обстріл енергетичної інфраструктури. Було обстріляно Зміївську ТЕС та три підстанції високої напруги, знеструмлено 40 підстанцій різної напруги, відключено 2 повітряні лінії 750 кВ, 5 повітряних ліній 330 кВ. Була обстріляна Харківська ТЕЦ-5. В результаті пошкоджень сотні тисяч споживачів залишались без світла на Полтавщині, Дніпропетровщині, Харківщині, Сумщині, Донеччині.

---

¹⁴ Українці у Польщі зможуть отримати ще один вид грошової допомоги. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/14/novyna/suspilstvo/ukrayinczi-polszhi-zmozhut-otrymaty-shhe-odyn-vyd-hroshovoyi-dopomohy> (дата зверення: 14.01. 2023).

¹⁵ Польща змінила правила перебування та надання допомоги біженцям України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3634479-polsa-zminila-pravila-perebuвання-ta-nadanna-dopomogi-bizencam-z-ukraini.html> (дата зверення: 16.01. 2023).

Проте електропостачання вдалось відновити у доволі стислі терміни.¹⁶ Наступний масований ракетний удар по енергетичній інфраструктурі України був здійснений 10 жовтня 2022 року. Агресор застосував крилаті ракети повітряного, морського та наземного базування, балістичні ракети, розвідувальні та ударні БПЛА, зенітні керовані ракети. Станом на 11 годину ранку 10 жовтня внаслідок ударів пошкоджено 11 важливих споруд енергетики у 8 регіонах та місті Києві. Частину областей знеструмлено. До 18 жовтня було пошкоджено 408 об'єктів інфраструктури.¹⁷

Наступні масовані удари по об'єктах критичної інфраструктури були здійснені 22 жовтня, 31 жовтня, 15 листопада, 23 листопада, 5 грудня, 16 грудня, 29 грудня, 31 грудня 2022 року, 14 січня 2023 року, 26 січня, 10 лютого. Внаслідок знеструмлення та обмеження електроенергії в Україні уряд Польщі очікує на нову хвилю біженців. Прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький 29 листопада заявив – «Ми готуємося до можливої наступної хвилі біженців. Бо вже сьогодні в Україні кільканадцять мільйонів людей не мають доступу до електроенергії, чи води, елементарних побутових умов, санітарних. Тож ми готуємось до такої хвилі біженців, і хочемо, аби система була відповідно готова, щоб польський платник податків заплатив якомога менше за можливу чергову хвилю біженців».¹⁸

Разом з тим Польща допомагає Україні щодо внутрішньо переміщених осіб. Так, Варшава будує контейнерні містечка в Україні для 20 тисяч людей. Українська влада за допомогою західних держав намагається створити умови для українців та подолати усі труднощі викликані руйнуванням об'єктів критичної інфраструктури задля утримання чергової хвилі біженців за кордон.¹⁹ Чи вдається уникнути нової міграційної хвилі? Відповідь можна отримати проаналізувавши статистичні дані кількості українців, які перетнули українсько-польський кордон. Станом на 24 січня 2023 року за останній тиждень до Польщі з України в'їхали 154,6 тисяч громадян України, що на

---

¹⁶ Найбільше людей без світла залишається на Харківщині – Галущенко. URL: <https://suspilne.media/280886-najbilse-ludej-bez-svitla-zalisaetsa-na-harkivcini-galusenko/> (дата звернення: 16.01. 2023).

¹⁷ За тиждень росіяни атакували понад 400 об'єктів інфраструктури. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3595835-za-tizden-rosiani-atakuvali-ponad-400-obektiv-infrastrukturi.html> (дата звернення: 16.01. 2023).

¹⁸ Спецзакон для біженців з України: у Польщі офіційно підтверджено значні зміни у законодавстві. URL: <https://uapl.info/spetszakon-dlia-bizhentsiv-z-ukrainy-u-polschchi-ofitsijno-pidverdzheno-znachni-zmini-u-zakonodavstvi/> (дата звернення: 16.01. 2023).

¹⁹ У Польщі готуються до прийому другої хвилі біженців. URL: [https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3613948-u-polsi-gotuutsa-do-prijomu-drugoi-hvili-ukrainskih-bizenciv.html](https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3613948-u-polsi-gotuutsa-do-prijomu-drugoi-hvili-bizhentsiv.html) (дата звернення: 16.01. 2023).

37,4 тисячі менше за попередній тиждень. За цей же період повернулись 143 тисячі осіб, що на 45,7 тисяч менше, ніж за попередній тиждень. Тобто в бік Польщі кордон перетнула більша кількість українців на 11,6 тисяч осіб.²⁰

З початком повномасштабної російсько-української війни Республіка Польща всіляко допомогла вимушеним мігрантам. Проте навіть ця допомога не розв'язує усіх проблемних питань біженців. Так, з 20 липня по 25 серпня 2022 року соціологічною службою Центру Разумкова було проведено он-лайн опитування українських біженців, які виїхали з України з початком військової агресії. Більшу частину серед опитаних склали саме біженці, які перебували на території Польщі. Згідно з опитуванням більшість серед біженців становлять жінки – 93%. 74% респондентів перебувають за кордоном з дітьми. Особи з вищою або незакінченою освітою складають 83%. 42% біженців – люди у віці від 30 до 39 років. 90% респондентів вказали місцем постійного проживання до війни місто, відповідно 10% – село. 45% українців приїхали з центральних областей України, 31% – зі східних, 16% – з південних, 8% – з західних областей. Також 4,5% опитаних вказали, що їх житло зруйноване.

Основними проблемами українські біженці вказують тривогу за події, які відбуваються в Україні (87,5%), переживання за родичів з України (80%). Також 43% називають основною проблемою нестачу грошей. 42% вказують на проблему працевлаштування, 32% – на труднощі з винайму житла.²¹

Потік біженців з України спричинив низку труднощів з якими зіштовхнулись уряди багатьох європейських країн. Згідно з даними віцепрезидента Польського фонду Бартоша Марчука на допомогу евакуйованим українцям уряд Польщі витратив 750 мільйонів євро. Значну частину допомоги надали приватні польські фонди, а також міжнародні організації ООН, ЮНІСЕФ, Червоний хрест. Станом на початок листопада 2022 року переселенці сплатили у бюджет Польщі 2 мільярди євро. Про це заявив професор Мацей Душик із Центру досліджень міграції Варшавського університету.²²

---

²⁰ Актуальна ситуація на кордоні з Польщею. URL: <https://www.ukrainianinpoland.pl/uk/how-many-ukrainians-have-crossed-the-ukrainian-polish-border-since-the-beginning-of-the-war-current-data-uk/> (дата зверення: 16.01. 2023).

²¹ Настрої та оцінки українських біженців (липень-серпень 2022 р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p> (дата зверення: 16.01. 2023).

²² Два мільярди євро податків: яку вигоду отримує Польща від українських переселенців? URL: <https://evacuation.city/articles/248173/splatili-2-milyardi-yevro-podatktiv-yaku-vigodu-otrimuye-polscha-vid-ukrainskih-pereselenciv> (дата зверення: 17.01. 2023).

Міграційна платформа EWL та Центр Східноєвропейських студій Варшавського університету провели дослідження "Українські біженці – професійна активація у Польщі та Німеччині" в рамках якого опитали близько 800 українців та з'ясували, що кожен четвертий респондент хоче повернутись в Україну. Однак 48% біженців, які знайшли роботу у Польщі та Німеччині не планують повертатись на Батьківщину найближчим часом після завершення війни. Серед опитаних осіб вдалось з'ясувати, що більшість знайшли роботу сферах торгівлі та готельно-ресторанній. Значна частина виконує фізичну роботу. Середня зарплата у Польщі становить 540 євро.²³

Згідно з результатами дослідження «Професійна ситуація біженців з України в Польщі» 39% біженців з України знайшли роботу в Польщі. Особи, які ще шукають роботу (61%), з основних причин відсутності роботи вказують незнання польської мови та відсутність пропозицій, які б відповідали спеціалізації. 4 з 10 біженців планують оселитись в Польщі на тривалий термін, кожен п'ятий хоче повернутися в Україну, але в довгостроковій перспективі. 14% планують повернутися протягом трьох років після закінчення війни. Частина українців могли б залишитись у Польщі за умови вищої зарплати (79%), можливість працевлаштуватись за фахом (71%) або вищий рівень життя (41%). 79% біженців у Польщі влаштувались на наявну роботу, а в майбутньому планують знайти кращу. 51% працюють за іншою спеціальністю, ніж раніше, нижче своєї компетенції, 13% задоволені своєю посадою, а 10% працюють за професією.²⁴

Також в грудні 2022 року було проведено опитування польського Центру дослідження громадської думки (CBOS) серед поляків. Респонденти відповідали на питання, пов'язані з безпекою Польщі, можливістю ескалації конфлікту та підтримкою союзників та обговорювалась тема біженців з України. Серед опитаних виявилось, що 78% вважають війну в Україні загрозою для безпеки Польщі. Центр дослідження громадської думки також запитав, чи, на їхню думку, Польща повинна приймати українських біженців з територій, охоплених конфліктом. 26% обрали варіант «однозначно так», а 53% – «скоріше так», 4% вказали «точно ні», а 11% опитаних «я так не думаю». 52% респондентів заявили, що вони або хтось із їхніх домогосподарств

---

²³ Чи повернуться українці додому: опитування серед переселенців у Польщі та Німеччині. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1290/will-ukrainians-return-home-survey-among-immigrants-in-poland-and-germany> (дата зверення: 17.01. 2023).

²⁴ 4 na 10 uchodźców z Ukrainy znalazło zatrudnienie w Polsce. URL: <https://silesion.pl/4-na-10-uchodzcow-z-ukrainy-znalazlo-zatrudnienie-w-polsce/> (дата зверення: 17.01. 2023).

добровільно та безоплатно допомагає біженцям, які прибувають з України.²⁵

В серпні 2023 року було проведене та підготовлене дослідження на основі опитування Міграційної платформи EWL та Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету на замовлення Канцелярії Прем'єр-міністра Республіки Польща. Згідно з даними дослідження фіксується зменшення кількості біженців в Польщі та збільшення їх частки в Німеччині. Зокрема в Польщі кількість українців зменшилась на 350 тисяч, а в Німеччині цей показник зріс на 410 тисяч людей.²⁶

Підсумовуючи вищезазначене, варто зауважити, що повномасштабне вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року стало викликом не лише для української держави, але і для країн ЄС. Криза пов'язана з вимушеною міграцією внаслідок військових дій призвела до швидкого реагування урядів держав задля вирішення нагальних проблем. Так, Республіка Польща зіткнулась з найбільшим міграційним потоком біженців. Загалом польському уряду вдалось швидко зреагувати та надати необхідну допомогу українським біженцям. Враховуючи те, що війна триває, Польща готується до нових хвиль міграції.

Однією з країн, яка привітно зустріла українських біженців стала Литва. Географічне розташування якої вплинуло на потік біженців саме в цю країну. З перших днів повномасштабної війни в Україні, Литва активно готувалась прийняти біженців, зокрема відразу були створені центри реєстрації українців. Прикордонні та міграційні служби підготувались до зустрічі їх на кордоні, що межує з Польщею. Після надання первинної інформації про необхідні процедури, громадян України спрямовували до реєстраційних центрів. Людей розміщували в них не довше 72 годин, а потім розселяли по різних муніципалітетах. У перші дні війни міністр внутрішніх справ Литви Агне Білотаїте заявила, що Литва готова прийняти близько 10 тисяч біженців, але це число не є остаточним і може змінюватися за потреби. Реальні ж цифри прибулих українців стали значно вищими за очікувані.

Акції з надання гуманітарної допомоги громадянам України узгоджені з іншими державами. У свою чергу, Латвія готова була прийняти – 10 тисяч, Естонія – 3 тисячі, Словаччина та Румунія – по 10 тисяч біженців. Також Агне Білотаїте зазначила, що Литва координуватиме свої дії з Польщею задля спрощення процесів.

---

²⁵ Co Polacy sądzą o wojnie na Ukrainie? Zobacz nowy sondaż CBOS. URL: <https://polskieradio24.pl/5/1222/artykul/3095133,co-polacy-sadza-o-wojnie-na-ukrainie-zobacz-nowy-sondaz%C2%A0cbos> (дата звернення: 17.01. 2023).

²⁶ Дослідження «З Польщі до Німеччини. Нові тенденції міграції українських біженців. URL: <https://ewl.com.ua> (дата звернення: 25.11. 2023).

Первинним завданням стало офіційне оформлення українських біженців. Планувалась видача посвідок на тимчасове проживання в Литві, адже з цим документом українці зможуть спочатку отримувати пільги, а потім працювати. Від кордону українські громадяни переводились до більших центрів реєстрації. У центрах люди могли знайти житло для себе, інших направляли до приміщень, запропонованих муніципалітетами, а також до місць проживання, які добровільно запропонували мешканці. Національний координаційний центр волонтерської допомоги "Сильні разом" оголосив про реєстрацію таких жителів, які пропонують волонтерську допомогу. В реєстраційних центрах надавалось тимчасове житло (до трьох днів), їжа, первинна медична допомога. Потім ті, хто мав потребу, переїздили до довгострокового житла. Після реєстрації можна було подати заяву на отримання дозволу на тимчасове проживання на 1 рік або національної візи з гуманітарних міркувань на 1 рік.²⁷

Статистичні дані свідчать, що приблизно третина всіх прибулих українців реєструвалися у Вільнюському реєстраційному центрі. Після отримання статусу тимчасового захисту українці отримали право на грошову соціальну підтримку, а саме одноразову виплату, яка покриватиме більшу частину вартості оренди житла за два місяці, одноразову допомогу у розмірі 300 євро, картку на купівлю харчування по 20 євро на тиждень.

Згодом стало зрозуміло, що в Литву прибула більша кількість українців, ніж очікувалось. Зокрема директор Департаменту міграції Евеліна Гудзінскайте зазначає, що інституції не справляються із запитами. За її словами, станом на квітень 2022 р. у Литві зареєструвались 47 тисяч українських біженців (з яких 19 348 неповнолітніх), і кожен етап процедури займає до кількох днів. Також вона зазначила, що біженці можуть користуватись більшістю послуг після першого дня реєстрації. Станом на кінець квітня 2022 р. серед українських біженців налічувалось 5,2 тис – діти до шести років, 14,3 тис. – від шести до 18 років. Ще 2,1 тис це особи віком від 65 років. У березні-квітні 2022 р. фіксувалось близько 2000 заявок на добу на тимчасовий захист, а уже влітку 2022 р. – 100-200 заявок.

Крім того, оскільки потреба у виготовленні паспортів зросла більш ніж вдвічі, Центр видачі особистих документів змінив порядок оформлення паспортів, а саме відмовився від термінової процедури оформлення паспорта протягом 1 та 5 робочих днів. Евеліна

---

²⁷ Lietuva ruošiasi pasitikti karo pabėgėlius iš Ukrainos: kuriami registracijos centrai. URL: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva-ruosiasi-pasitikti-karo-pabegelius-is-ukrainos-kuriami-registracijos-centrai> (дата звернення: 17.11.2023).

Гудзінскайте підкреслила, що таке рішення дасть можливість українським біженцям швидше отримати документи.²⁸

Важливим етапом адаптації для українців стало працевлаштування в Литві. Станом на травень 2022 згідно даних Міністерства соціального захисту та праці у Литві вже знайшли роботу понад 7,6 тисяч людей, які втекли від війни в Україні, що становить третину українців працездатного віку, які приїхали до Литви. Працюючі українці заплатили Литві вже на той момент понад 3 мільйони євро податків, а лише за квітень – майже 2 млн. євро.

Міністр соціального захисту та праці Моніка Навіцкене зазначила, що у багатьох випадках спрацювало розміщення за місцями, де є і робочі місця, і навчальні заклади. Переважна більшість українців працевлаштувалась у професіях середньої кваліфікації, а кожен десятий – на висококваліфікованих роботах. Більшість роботодавців працевлаштовують українців на невизначений термін.

Значна частка українців працювали підсобними робітниками, прибиральниками офісів, готелів та інших закладів, вантажниками, пакувальниками, продавцями. Серед кваліфікованих робітників – пекарі, кондитери, кравці, кухарі та вихователі, асистенти дошкільних закладів. Також українці працюють на посадах помічника медсестер, менеджера, вчителів англійської, російської, математики, інженера, архітектора. Їхні зарплати коливаються від мінімальної до майже 2 тисяч. євро на місяць. В середньому українець, який працює в Литві, отримує близько 900 євро. Найбільше українців працевлаштувалися у містах Вільнюс, Каунас, Клайпеда, Шяуляй і Паневежис, а також у Вільнюському районі.²⁹

В кінці червня 2022 р. служба зайнятості зафіксувала працевлаштування українців в Литві майже 13 тисяч осіб, які тікали від російського вторгнення. Лише близько третини з них працює в Литві на некваліфікованих роботах, інші роботи вимагають тієї чи іншої компетенції. Через рік, в червні 2023 р. за трудовим договором було працевлаштовано 25,6 тисяч українців, що становить 61% від кількості зареєстрованих у країні біженців. "Литовські роботодавці заохочують українців до праці різними бонусами. Наприклад, преміями, пропонують безплатне харчування (одно- чи дворазове). Литва також є однією з небагатьох країн ЄС, яка надає житло для працівників безплатно, що дозволяє українцям значно зекономити на витратах. Наприклад, працюючи у Нідерландах на житло слід відкладати 400-500 євро. Хоч

---

²⁸ Departamentas apie ukrainiecių skundus dėl užsitiesiančio dokumentų išdavimo procesas sudėtingas. URL: <https://m.diena.lt>. (дата звернення: 17.11.2023).

²⁹ Kas trečias ukrainietis lietuvoje jau turi darbą: sumokejo 3 mln. eurų mokesčių. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/verslas/ekonomika/> (дата звернення: 17.11. 2023).

середня зарплата у Литві менша за виплати у країнах з більш заможною економікою, але грошові заохочення з боку і роботодавців, і держави дозволяють українцям заробити більше", – розповідає Марцін Колодзейчик, директор міжнародної рекрутації Міграційної платформи EWL.³⁰

Роботодавці зауважують, що українці відповідальні та вмотивовані. Також в деяких компаніях завдяки новим працівникам була вирішена проблема нестачі робочої сили. На прикладі роботи невеликої молочної компанії, вирішили проблеми нестачі працівників. Директор компанії Йоланта Кузьмінене каже, що коли прийшли українці, вони вирішили проблему нестачі робочої сили, тому що впродовж десяти років щороку підприємству не вистачало людей, а цієї весни була повна криза, тому що 20 людей не вистачало. Українці компенсували нам нестачу. За словами Я. Кузьмінене, в її компанії на кваліфікованих роботах працюють українці, які здобули кваліфікацію ще до початку роботи. «Вони виконують кваліфіковану роботу – чоловіки працюють операторами лінії, жінки – виробниками молока на конвеєрі. Ми їх навчаємо, тому що кожне робоче місце має свою специфіку. Проходять усі інструктажі та тренінги, а потім розпочинають роботу», – зазначив директор підприємства.

«Українці, які у нас працюють, це ті справжні біженці, які втекли з сумочками, з дітьми, прибігли практично без особистих речей, дуже налякані. Їм нікуди повертатися, тому що їхні будинки розбомблені або пограбовані. Їхня мотивація величезна – вони просили нас якнайшвидше почати роботу. Спасибі меру Варени, він організував прийом дітей у садочки та школи, і з цими людьми у нас немає проблем. Можу сказати, що вони працюють краще, ніж деякі місцеві», – зазначила Я. Кузьмінене.

Директор підприємства розповів, що вони забезпечують своїх працівників безкоштовним житлом. Більшість тих, хто працевлаштувався на підприємстві, думають облаштуватися у Варені, але тут є інша проблема – не вистачає нерухомості для оренди. Більшість українців, які працюють і живуть у Варені, більше не мають житла в Україні, тому вони розглядають можливість залишитися і будувати життя в Литві.³¹

Влітку 2022 року спостерігалась в Литві тенденція повернення певного відсотка українців в Україну. Для такої потреби були створені спецрейси, які заповнювались на місяць наперед. Оскільки частина

---

³⁰ Українці в Литві: міграційна платформа EWL проаналізувала, де працюють і скільки заробляють. URL: <https://www.epravda.com.ua/news> (дата звернення: 19.11.2-23).

³¹ Ukrainieciai uzipilde laisvus etatus dirba geriau uz vietinius. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/verslas/ekonomika> (дата звернення: 18.11.2023)

українців виїжджала, а приплив прибулих сповільнився, неурядові організації наголосили, що допомога біженцям залишається вкрай необхідною. Організація допомоги біженцям «Сильні разом» протягом місяця організувала рейси для українців, які хочуть повернутися на батьківщину, приватною пасажирською компанією. Протягом місяця тричі на тиждень до Львова вже їздили близько 600 людей.

За даними Червоного Хреста, який надає допомогу біженцям, спостерігається тенденція прибуття біженців із районів активних бойових дій. Кількість пожертвувань зменшується. У громадській організації зазначили, що біженці потребують їжі, одягу та засобів гігієни. Їм також надається допомога в пошуку житла, роботи, психологічні та соціальні послуги. Для них важкодоступні дитсадки та школи. За словами представника Червоного Хреста, біженці з обмеженими можливостями стикаються з великими труднощами. Їм важко адаптуватися, відсутні соціальні гарантії, не вистачає супроводжуючих, піклувальників і догляду.³²

З наближенням зими 2022-2023 рр. Литва готувалася до хвилі біженців з України, але ці прогнози не справдилися. Литва готувалася до більш стресових сценаріїв у відповідь на гуманітарну кризу, спричинену атаками Росії на енергетичну інфраструктуру України. «Ми були готові до більшої хвилі, коли прогнозували, що буде холодна зима, дії Росії посилювалися. Підготовлені плани прийому більшої кількості біженців, створені місця в невикористаних школах та інших громадських будівлях, але зима досить м'яка, вона закінчується, і якщо не буде різких подій і бомбардувань у великих містах України, ми сподіваємося, що хвиля не буде більшою», – сказав заступник міністра внутрішніх справ Арнольдас Абрамавічус.³³

Отримавши тимчасову посвідку на проживання українські біженці отримали можливість обслуговуватись в медичних закладах. Але і до отримання посвідки українцям надавались такі послуги: профілактичний огляд та вакцинація неповнолітніх; невідкладна медична допомога, догляд за вагітністю, післяпологовий догляд та інші необхідні персональні медичні послуги надаються особам, які не мають обов'язкового медичного страхування; послуги з медичної реабілітації біженців, поранених під час бойових дій в Україні; своєчасне транспортування до лікувальних та реабілітаційних установ. Ці послуги

---

³² Karo pabegeliai grizta I Ukraina specialus autobusu reisai uzpildyti menesiu i prieki. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas> (дата звернення: 18.11.2023).

³³ Nepaisant prognoziu del pabegeliu ukrainos suolio ziema atvykstanciju skaicius mazejo. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas> (дата звернення: 18.11.2023).

оплачуються Державною касою медичного страхування при Міністерстві охорони здоров'я Литовської Республіки.³⁴

Українці, що втікають від війни отримали і пільги з проживанням у Литві. Так, українці можуть користуватися помешканнями Airbnb та проживати від 7 до 30 днів безкоштовно після прибуття до Литви. Ця допомога доступна для громадян України та третіх країн, які прибувають до Литви після 24 лютого 2022 року. Окрім цього можна безкоштовно зупинитись у помешканні, які добровільно надають українським біженцям громадяни Литви терміном до 3-х місяців. Термін проживання може бути продовжений за індивідуальним рішенням власника. Також можна безоплатно перебувати в пунктах тимчасового розміщення (школи, гуртожитки, приватні особи). Для незахищених верств населення було запропоноване соціальне житло (люди працездатного віку з інвалідністю, люди похилого віку, особи й родини соціального ризику), які потребують спеціальної соціальної підтримки. Такий варіант проживання фінансується самоврядуванням за місцем проживання.³⁵

Діяльність різноманітних гуманітарних організацій вплинула на активну допомогу біженцям. Гуманітарною допомогою в Литві активно займаються наступні організації: Карітас, Продовольчий банк, Червоний Хрест, Save the Children Lithuania, MIS love, Мальтійський орден, Všį Help Ukraine LT – допомога українцям у віддалених населених пунктах Литви. Перелічені організації надають різного роду гуманітарну допомогу – речі першої необхідності, їжу, одяг, посуд, постільну білизну, речі по догляду за дитиною тощо.³⁶ Варто згадати громадську організацію Blue/Yellow, яка була заснована ще в 2014 р. Йонасом Оеманом та Пауліусом Кіяускасом та увесь час підтримує українських біженців, забезпечує українських військових та добровольців необхідними запасами. Лише за перший день 24 лютого 2022 р. було зібрано один мільйон євро. Активну допомогу надає організація Сильні разом, яка допомагає знайти тимчасове житло, організовує безкоштовні перевезення українців від литовського кордону.

Прибувши в Литву українець зіштовхується з мовним бар'єром. Відповідно цей факт стає перешкодою при працевлаштуванні, навчанні та побуті. Саме тому в Литві були організовані різноманітні мовні курси. Окрім вищезазначених курсів українські діти шкільного та дошкільного

---

³⁴ Vazhlyva informatsiia/medychni posluhy/_URL: <https://suukraina.lt/ua> (дата звернення: 18.11.2023).

³⁵ Vazhlyva informatsiia/humanitarna dopomoha. URL: <https://suukraina.lt/ua> (дата звернення: 18.11.2023).

³⁶ Vazhlyva informatsiia/humanitarna dopomoha. URL: <https://suukraina.lt/ua> (дата звернення: 20.11.2023).

віку мають право на безкоштовне навчання в школах та в дошкільних закладах Литви. Зокрема, в квітні 2022 р. у Вільнюсі відкрили Міжнародну українську школу. Навчання у школі відбувається українською мовою, по закінченню учні отримують свідоцтво про повну середню освіту державного зразка України з правом подальшого вступу до вищих навчальних закладів України та Литви.³⁷

3 вересня 2022 р. школа відкрила свою філію в Клапейді з п'ятиденним графіком навчання. Міжнародна українська школа є найбільшою українською школою у Європі. Протягом року надходили прохання від батьків відкрити нові відділення МУШ. У перші три дні реєстрації у містах Каунас та Шяуляй сумарно записалися понад 450 українських дітей. Саме тому в вересні 2023 р. відкрились відділення МУШ в цих містах. Загалом же в українських школах у Вільнюсі та Клапейді навчаються 1350 українців.³⁸ Окрім МУШ у м. Вільнюс працює харківська школа «Гравітація», в якій навчання відбувається українською мовою, приватна литовська школа з класами для українських дітей «Воронячий острів», Українська денна школа в гімназії Мартіна Мажвідо, де навчання відбувається за українською програмою.³⁹

Українці отримали в Литві низку соціальних пільг, зокрема на проїзд, відвідання різноманітних культурних заходів, музеїв тощо. Важливу роль для адаптації вимушених переселенців стало безоплатне відвідування закладів культури – бібліотеки, музеї, заклади сценічного мистецтва. Загалом у березні, квітні та травні 2022 р. національні та республіканські музеї, підпорядковані Мінкульту, відвідали 43 723 українці. Так, у березні українці відвідали Національний музей Литви (3480 відвідувачів), Морський музей Литви (2788 відвідувачів) і Національний музей-палац правителів Великого князівства Литовського (1924 відвідувачі). Загалом у березні підвідомчі Мінкульту музеї відвідали 10 568 українців. У квітні цей показник збільшився до 17 792 відвідувачів. У травні музеї прийняли 15 363 українців.

«Ми активно співпрацюємо з музеями Західної України. Крім того, ми хотіли, щоб українці, які приїжджають до нас, почувалися як вдома. Жінки, які втікали від війни, плакали, коли бачили в нашому музеї скульптури з рідної України. Ми разом з 14 століття, а може й раніше, тому не дивно, що ми разом з Україною й сьогодні. З відкритими

---

³⁷ Vidkrittya mizhnarodnoyi ukrayinskoyi shkoli u Vilnyusi. URL: <https://lithuania.mfa.gov.ua/news> (дата звернення: 20.11.2023).

³⁸ U Litvi vidkriuti dvi ukrainski skoli. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora> (дата звернення: 20.11.2023).

³⁹ Vazhlyva informatsiia/shkola-dityachii-sadok/. URL: <https://suukraina.lt/ua> (дата звернення: 20.11.2023).

серцями вітаємо українців у Музеї Палацу Лордів. Можливо, тому вони нас полюбили і приїжджають сюди не раз. Ми дуже раді цьому», – каже директор Музею Палати Лордів Відас Долінскас. Музей організовує тематичні просвітницькі заходи та екскурсії для українських родин. Було започатковано ініціативу «HELLO = ПРИВІТ», спрямовану на представників українського культурного поля, які тимчасово знайшли притулок у Вільнюсі.⁴⁰

Очевидним є той факт, що різноманітні культурні ініціативи допомагають українцям впоратись з життєвими обставинами, які виникли внаслідок російського вторгнення. Для прикладу у Центрі культури Шяуляй відбувся захід «День родини з Україною». Ініціатива, організована до Міжнародного дня сім'ї, об'єднала близько двохсот українців-тікачів від війни, які залишилися в Шяуляї, та литовців, які їх прихистили. Учасникам заходу було запропоновано познайомитися, поспілкуватися, розвивати дружбу родин і народів через різноманітні заходи та святковий концерт молоді Шяуляя. Захід був спрямований на інтеграцію українців в Литві.⁴¹

Допомога українцям надходила не лише на державному рівні, але чимало пересічних литовців організовували різноманітні волонтерські ініціативи. Наприклад, кондитер Г. Печенкене, запросила литовських кондитерів і пекарів об'єднатися і порадувати українських дітей, які приїхали до Литви. Пекарі, кондитери та пекарні запропонували свою допомогу. В такий спосіб українські діти в свій день народження мали змогу поласувати іменинним тортом. Кожне замовлення було індивідуальне, враховувались побажання іменинника.⁴²

Підсумовуючи вищевикладений матеріал можна дійти висновку, що Литва доброзичливо зустріла вимушених переселенців. Станом на кінець жовтня 2023 р. Литва прихистила понад 50 тисяч українців. Згідно з даними соціологічного опитування рівень підтримки біженців у суспільстві залишається високим та ставлення до українців прихильне. Можна зробити висновок, що українці достатньо залучені в литовське суспільство.

Початок повномасштабного вторгнення РФ в Україну, а саме 24 лютого 2022 р., кардинально вплинув на дестабілізацію ситуації не лише в Україні, але і в країнах ЄС. Цей день змінив хід історії загалом та зруйнував звичне життя українських родин. Громадяни України встали

---

⁴⁰ Salies muziejai pavasari sulauke 40 tukst ukrainieciu. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/laisvalaikis-ir-kultura/kultura> (дата звернення: 23.11.2023).

⁴¹ Tarptautine seimos diena renginys lietuviu ir ukrainieciu seimoms. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/laisvalaikis-ir-kultura/kultura> (дата звернення: 23.11.2023).

⁴² Konditeriu dovana gimtadienio tortai ukrainois vaikams. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/grazi-diena> (дата звернення: 23.11.2023).

на захист своїх родин та рідної землі. В перші дні повномасштабного вторгнення жінки взяли на себе відповідальність врятувати своїх дітей від ворога. Перетинаючи кордон, виїжджаючи з країни, де триває війна, українці не розуміли, яке майбутнє їх чекає. Люди перебували в різних емоційних станах. Надзвичайно важливою в цій ситуації стала підтримка країн, які прийняли українців. В вищевикладеному тексті було проаналізовано усі етапи допомоги та інтеграції українців, що втікають від війни, в суспільстві таких країн як Республіка Польща та Литва. Варто наголосити, що допомога була організована від початку війни на високому рівні. Підтримка надходила як від державних структур, так і від пересічних громадян вказаних країн. Українці отримали можливість працювати, навчатись, отримувати медичну допомогу тощо. Була проведена робота, в результаті якої громадяни України змогли отримати захист та вирішити нагальні питання. На сьогоднішній день війна в Україні триває і передбачити її перебіг складно. Українці втікаючи від війни зіткнулись з новими реаліями і вони змушені пристосовуватись до нових умов життя. Сусідні дружні до України країни першими прийняли біженців та продовжують допомагати українцям адаптуватись у новому середовищі.

АНОТАЦІЯ

У статті зроблена спроба проаналізувати міграційні процеси пов'язані з повномасштабним вторгненням 24 лютого 2022 року Російської Федерації в Україну. З'ясовано події початкового етапу російсько-української війни та їх вплив на процеси переміщення осіб з метою пошуку безпечного місця проживання. Автор досліджує на прикладі Республіки Польщі та Литви механізми подолання міграційної кризи. Частково розкрито питання міграційної політики ЄС стосовно українців.

Проаналізовано процес інтеграції біженців з України у польському та литовському середовищі. З'ясовано правовий статус вимушено переміщених осіб в Республіці Польща та Литві. В дослідженні наведені статистичні дані кількості мігрантів, які перетнули польський та литовський кордон та їх частка, які залишились в зазначених країнах. Розкрито діяльність польської та литовської держав у забезпеченні першочергових потреб біженців. В статті проаналізовано рішення урядів Польщі та Литви, які вплинули на швидке вирішення нагальних питань українців.

Вивчено різні джерела фінансової допомоги вимушеним мігрантам. Перелічені пільги, якими користувались українці в перші місяці після початку повномасштабної російсько-української війни. Прослідковано зміни, які відбулись у сфері соціальної підтримки. У статті

проаналізовано проблеми працевлаштування біженців. З'ясовано роль гуманітарної допомоги в Польщі і Литві та інших міжнародних гуманітарних організацій. На основі соціологічного дослідження вивчені настрої вимушених мігрантів, виокремлені питання, які найбільше турбують українців. Автор досліджує трансформації державної політики стосовно біженців з України. Висвітлено політику європейських держав щодо адаптації дітей в шкільному середовищі. Розкрито причини можливої другої хвилі масштабних міграційних процесів та підготовку польського та литовського урядів до нових викликів пов'язаних з руйнацією критичної інфраструктури в Україні.

Хронологічні межі дослідження сягають періоду від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну (24 лютого 2022 рік) до листопада 2023 року. Вказана тема статті є актуальною. Війна ще триває та потребує вивчення процесів міграції українців, які рятуються від війни.

Література

1. Кількість біженців з України стала найбільшою з часів Другої світової війни, – ООН. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/kilkist-bizhentsiv-ukrayini-stala-naybilshoyu-1673190306.html> (дата зверення: 10.01. 2023).

2. На кордоні з Польщею у Львівській області черги: всі піші пункти відкриті. URL: <https://suspilne.media/211867-na-kordoni-z-polseu-u-lvivskij-oblasti-cergi-vsi-pisi-punkti-vidkriti/> (дата зверення: 10.01. 2023).

3. ООН: 1,5 мільйона людей втекли від війни в Україні. URL: <https://www.dw.com/uk/oon-kilkist-bizhentsiv-z-ukrainy-zroslo-do-15-miliona-liudei/a-61032570> (дата зверення: 10.01. 2023).

4. Delegation of the European Union to Ukraine URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/> (дата зверення: 10.01. 2023).

5. МВС: Німеччина прийме всіх біженців з України. URL: <https://www.dw.com/uk/мвс-німеччина-прийме-всіх-біженців-з-україни-незалежно-від-національності/a-61031277> (дата зверення: 12.01. 2023).

6. Актуальна ситуація на кордоні з Польщею. URL: <https://www.ukrainianinpoland.pl/uk/how-many-ukrainians-have-crossed-the-ukrainian-polish-border-since-the-beginning-of-the-war-current-data-uk/> (дата зверення: 12.01. 2023).

7. Кількість українців, які виїхали до Польщі перевищила 5 мільйонів осіб. URL: <https://www.visitukraine.today> (дата зверення: 19.11.2023).

8. Українська школа в Польщі. Які навчальні заклади працюють за програмою Міносвіти України? URL: <https://uapl.info> (дата звернення: 19.11. 2023).

9. Працевлаштування в Польщі. URL: <https://www.gov.pl/web/ua/pratsevlashtuvannya-v-Polshchi> (дата звернення: 12.01. 2023).

10. Зміни у програмі 40+ на біженця з України із листопада: виплати будуть у 2023 році. URL: <https://uapl.info/zminy-u-prohrami-40-na-bizhentsia-z-ukrainy-iz-lystopada-vyplaty-budut-u-2023-rotsi/> (дата звернення: 12.01. 2023).

11. Українські біженці в Польщі, Чехії й Румунії: хто вони, чого чекають і чи повернуться додому. URL: <https://www.euointegration.com.ua/project/2021/workineu/article6.html> (дата звернення: 14.01. 2023).

12. Як знайти допомогу. URL: <https://help.unhcr.org/poland/uk/як-знайти-допомогу/> (дата звернення: 14.01. 2023).

13. Нові «500+» для біженців з України в Польщі: це – гроші на ліки. Як їх отримати. URL: <https://www.yavp.pl/uk/novini/novi-500-dlia-bizhentsiv-z-ukrainy-v-polshchi-tse-hroshi-na-lyky-yak-ikh-otrymaty-19947.html> (дата звернення: 14.01. 2023).

14. Українці у Польщі зможуть отримати ще один вид грошової допомоги. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/14/novyna/suspilstvo/ukrayinczi-polshhi-zmozhut-otrymaty-shhe-odyn-vyd-hroshovoi-dopomohy> (дата звернення: 14.01. 2023).

15. Польща змінила правила перебування та надання допомоги біженцям України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3634479-polsa-zminila-pravila-perebuвання-ta-nadanna-dopomogi-bizencam-z-ukraini.html> (дата звернення: 16.01. 2023).

16. Найбільше людей без світла залишається на Харківщині – Галущенко. URL: <https://suspilne.media/280886-najbilse-ludej-bez-svitla-zalisaetsa-na-harkivisini-galuschenko/> (дата звернення: 16.01. 2023).

17. За тиждень росіяни атакували понад 400 об'єктів інфраструктури. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3595835-za-tizden-rosiani-atakuvali-ponad-400-obektiv-infrastrukturi.html> (дата звернення: 16.01. 2023).

18. Спецзакон для біженців з України: у Польщі офіційно підтверджено значні зміни у законодавстві. URL: <https://uapl.info/spetszakon-dlia-bizhentsiv-z-ukrainy-u-polshchi-ofitsijno-pidtvrdzheno-znachni-zminy-u-zakonodavstvi/> (дата звернення: 16.01. 2023).

19. У Польщі готуються до прийому другої хвилі біженців. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3613948-u-polsi-gotuutsa-do-prijomu-drugoi-hvili-ukrainskih-bizenciv.html> (дата звернення: 16.01. 2023).

20. Актуальна ситуація на кордоні з Польщею. URL: <https://www.ukrainianinpoland.pl/uk/how-many-ukrainians-have-crossed-the-ukrainian-polish-border-since-the-beginning-of-the-war-current-data-uk/> (дата зверення: 16.01. 2023).

21. Настрої та оцінки українських біженців (липень-серпень 2022 р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p> (дата зверення: 16.01. 2023).

22. Два мільярди євро податків: яку вигоду отримує Польща від українських переселенців? URL: <https://evacuation.city/articles/248173/splatili-2-milyardi-yevro-podatktiv-yaku-vigodu-otrimuye-polscha-vid-ukrainskih-pereselenciv> (дата зверення: 17.01. 2023).

23. Чи повернуться українці додому: опитування серед переселенців у Польщі та Німеччині. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1290/will-ukrainians-return-home-survey-among-immigrants-in-poland-and-germany> (дата зверення: 17.01. 2023).

24. 4 na 10 uchodźców z Ukrainy znalazło zatrudnienie w Polsce. URL: <https://silesion.pl/4-na-10-uchodzcow-z-ukrainy-znalazlo-zatrudnienie-w-polsce/> (дата зверення: 17.01. 2023).

25. Co Polacy sądzą o wojnie na Ukrainie? Zobacz nowy sondaż CBOS. URL: <https://polskieradio24.pl/5/1222/artykul/3095133,co-polacy-sadza-o-wojnie-na-ukrainie-zobacz-nowy-sondaz%C2%A0cbos> (дата зверення: 17.01. 2023).

26. Дослідження «З Польщі до Німеччини. Нові тенденції міграції українських біженців. URL: <https://ewl.com.ua> (дата зверення: 25.11. 2023).

27. Lietuva ruošiasi pasitikti karo pabėgėlius iš Ukrainos: kuriami registracijos centrai. URL: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva-ruosiasi-pasitikti-karo-pabegelius-is-ukrainos-kuriami-registracijos-centrai> (дата зверення: 17.11.2023).

28. Departamentas apie ukrainiecių skundus dėl užsitiesiančio dokumentų išdavimo procesas sudėtingas. URL: <https://m.diena.lt>. (дата зверення: 17.11.2023).

29. Kas trečias ukrainietis lietuvoje jau turi darbą: sumokejo 3 mln. eurų mokėsi. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/verslas/ekonomika/> (дата зверення: 17.11. 2023).

30. Українці в Литві: міграційна платформа EWL проаналізувала, де працюють і скільки заробляють. URL: <https://www.epravda.com.ua/news> (дата зверення: 19.11.2-23).

31. Ukrainiečiai užpildė laisvus etatus dirba geriau už vietinius. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/verslas/ekonomika> (дата зверення: 18.11.2023)

32. Karo pabegeliai grizta I Ukraina specialus autobusu reisai uzpildyti menesiui i prieki. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas> (дата звернення: 18.11.2023).

33. Nepaisant prognoziu del pabegeliu ukrainos suolio ziema atvykstanciju skaicius mazejo. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas> (дата звернення: 18.11.2023).

34. Vazhlyva informatsiia/medychni posluhy/. URL: <https://suukraina.lt/ua> (дата звернення: 18.11.2023).

35. Vazhlyva informatsiia/humanitarna dopomoha. URL: <https://suukraina.lt/ua> (дата звернення: 18.11.2023).

36. Vazhlyva informatsiia/humanitarna dopomoha. URL: <https://suukraina.lt/ua> (дата звернення: 20.11.2023).

37. Vidkrittya mizhnarodnoyi ukrajinsskoly u Vilnyusi. URL: <https://lithuania.mfa.gov.ua/news> (дата звернення: 20.11.2023).

38. U Litvi vidkriut dvi ukrajinsskoly. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora> (дата звернення: 20.11.2023).

39. Vazhlyva informatsiia/shkola-dityachii-sadok/. URL: <https://suukraina.lt/ua> (дата звернення: 20.11.2023).

40. Salies muziejai pavasari sulauke 40 tukst ukrainieciu. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/laisvalaikis-ir-kultura/kultura> (дата звернення: 23.11.2023).

41. Tarptautine seimos diena renginys lietuviu ir ukrainieciu seimoms. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/laisvalaikis-ir-kultura/kultura> (дата звернення: 23.11.2023).

42. Konditeriu dovana gimtadienio tortai ukrainos vaikams. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/grazi-diena> (дата звернення: 23.11.2023).

Information about the author:

Husak Dariia Hryhorivna,

Candidate of Historical Sciences

Senior Lecturer at Department of World History

Lesya Ukrainka Volyn National University

13, Voli square, Lutsk, 43025, Ukraine